

TRISTRAM A IZALDA

(Konec 14. stol.)

(Nápoj lásky)

K jednomu ostrovu se tu přistavichu
a tu odpočinutie sobě učinichu.
Jidechu ti všichni lidé z lodie,
aby učinili svú potřebu, to vědě.
Tristram jide tu chvíli ku panně,
k níž učini takové otázenie,
zdali by již chtěla jeti.
I počě Tristram velikú žiezeň mieti
i káza sobě dáti pitie.
Neby tu šenka na to nesčestie.
Tu vece jedna panenka:
— Pane, teď stojí jedno málo vínka.
On je sobě přiněsti káza.
Panenka se s nižádným nepotáza
i přinese to pitie jisté;
neb jest mněla, by bylo čisté.
Tristram o tom nic nevěda,
že mu se o tom má státi sváda,
napi se jeho mnoho,
mněl, by bylo něco dobrého,
poskyte jeho také panně.
A jakž se ona napi nelestně,
tak se jim zdáše oběma,
jako by byla na smysle něma.
I musichu se tak milovati,
a z nich toho i žádný nemoh rozuměti,
kterak tak v krátkém časě
byla sta laskavi na se.
Než zdá mi se, že jsou zvěděli potom,
kterak je mohlo býti o tom.

Tristram a ta jistá panna
byli jsou mezi svýma očima
též bledý jakžto ona čřvena,
mniechu, by jě nadstúpila žalost smrtedlná.
Tak je bylo veliké milování
mezi nimi bez jich chtěnie.
To se ot přijetie toho pitie stalo,
jehožto se panna styděla nemálo,
že j' tak velice milovala
Tristrama a po něm milostí mřěla.
Tristram pro milování také
měl jest túženie všelikaké.
Jechu se takto spolu obchoditi
a obyčejnějie s sebou býti,

sě přistavichu — přistáli
učinichu — učinili
jidechu — šli
vědě — vím
jide — šel
ku panně — k Izaldě (kterou doprovázel
k svému strýci Markovi, aby ji
Marek pojal za choť)
učini otázenie — otázel se
počě — počal
káza — přikázal
neby tu šenka — nebyl tu číšník
teď — tamhle / jedno - jen
sě nepotáza — neporadila se / s nižádným -
mněla, by bylo — myslila, že bylo s žádným
sváda — spor, neštěstí
napi se — napil se
poskyte — poskytl
se zdáše — zdálo se
byla — byli (duál)
musichu se tak milovati — museli se tak
milovat (napili se totiž nevědouce
kouzelného nápoje, který měl vzbu-
dit v starém Markovi a Izaldě
vzájemnou lásku)
byla sta — stali se (duál) : na se - na vece
mniechu — domnívali se : aby jě nadstúpila
jehožto — začěz - že je přepadla
milostí mřěla — láskou umírala
jechu se obchoditi — jali se zabývati, začali se
obyčejnějie — častěji stykat

nežli jsou kdy dřív
k tomu jsou je velice
Velikú jsou měli
a nejednu túžebnu
bojiece se oba toho
aby jeden nemiloval
A když jeden druh
jměl toho a velice
jenž se smrti přirve
ot niežto nemoc
A když ji Tristram
pro pravé tu bože
ale od nic se ihned
mně, žež by pro to
Ona také nebyla
pro milost jeho, a
Tuž se oba v nemu
a nižádnému toho
protož jsou tak nemu
a svú mysl velice

Tuž ležiechu v nemu
a v smutce všelikaké
též ve dne jakžto
až slzy tečiechu a
Tehdy ta panna
zavola na milého
řkúc: — Auve, b
co já mám na svém
pro toho jistého Tr
žež mi neslušie pra
Však bych tiem by
bych věděla, jsem
Bez něho jest mé b
on mi odjímá jed
Však k němu nech
hněvu ani které ne
Co může mezi ně
lepšího býti a ve
než ten muž převel
jenž jest rek přiči
A to j' častokrát u
když jest hrozné vě
a což je kdy který
to jest on také v
On po ctnostech ve
a jezdi ke všelikém
Čemu jest té řeči v
Nechme toho tak
On jest jakžto nad
proti němu všichm

nežli jsou kdy dříve činili;
k tomu jsou je veliké milosti nutily.
Velikú jsou měli tesklivost
a nejednu túžebnú žalost,
bojiece se oba toho,
aby jeden nemiloval jiného někoho.
A když jeden druhého spatřil, ihned žalost
jměl toho a velikú tesknost,
jenž se smrti přirovnávala,
ot něžto nemoc rozličná přicházela.
A když ji Tristram spatřieše,

pro právě tu hoře ostatí nemožieše,
ale od nic se ihned odvrátil,
mně, žež by pro to života zbyl.
Ona také nebyla bez žalosti
pro milost jeho, a bez těžké nemocnosti.
Tuž se oba v nemoc položiechu
a nižádnému toho nepraviechu,
protož jsou tak nemocní byli
a svú mysl velmi obtiežili.

Tuž ležiechu v nepokoji velikém
a v smutce všelikakém,
též ve dne jakžto i v noci,
až slzy tečiechu z jich očí.
Tehdy ta panna jistá
zavola na milého Krista,
řkúc: — Auve, běda mně hubeně,
co já mám na svém srdci skúšenie
pro toho jistého Tristrama mužč,
žež mi neslušie praviti té núže.
Však bych tiem byla vesela,
bych věděla, jsem-li jemu míla.
Bez něho jest mé bezživotie;
on mi odjímá jedenie i pitie.
Však k němu nechci nésti
hněvu ani které nenávisti.
Co móže mezi nebem a zemí
lepšího býti a ve všem stvoření
než ten muž převelmi silný,
jenž jest rek přieliš smělý!
A to j' častokrát ukazoval,
když jest hrozné věci podstupoval;
a což je kdy který rek činil,
to jest on také vždy naplnil.
On po ctnostech velmi stojí
a jezdi ke všelikému boji.
Čemu jest té řeči více?
Nechme toho tak mlčiece!
On jest jakžto nad olovo zlato,
proti němu všichni jsou jako bláto.

veliké milosti — velká láska

spatřieše — spatřil
nemožieše — nemohl
nemocnosti — neduživosti
tuž se položiechu — tehdy oba ulehli
tečiechu — tekly
zavola — zavolala
mně hubeně — mně ubohé
skúšenie — bolesti, utrpení
praviti — vyslovit
bych věděla — kdybych věděla; míla — míla
bezživotie — smrt
k němu... nésti — přinést mu
po ctnostech stojí — stojí o ctnosti

Potom pomeškavši málo
vece: — Běda mně, kak mi se je stalo,
žež já jeho tak miluji
a jemu věrna býti slibuji,
jenžto myslí té nikdy on neměl,
by mě také milovati chtěl.
Když mě muoj otec chtiěše
jemu dáti za paní a poručieše,
tehdy ten jistý mládenec
netbaje mne, za jiného veze přeč.
Také já chci pokusiti toho,
zdali bych mohla užiti koho,
jenž by mú mysl od něho odvrátil
a tudy mně mé núze ukrátil.
Protož, mé milé srdce,
netbaj na toho reka viece;
neb já svú mysl túžebnú
otvrátím ot něho již s hanbú.
Však mi se zdá lépe, bych ho milovala,
než svój život za to dala.
A takto se toho domním,
že mu sama pověděti musím.
I vece k sobě: — Kterak mi tomu učiniti?
On móže ve zlé pomysliťi,
neb toto mé pravenie,
to móž býti bez pochybenie.
A mě se to zdá za podobné,
ač koli jest mi škodné,
já chci svú čest zachovati,
by mi bylo život dáti,
než bych jemu pověděla;
neb zajisté toho bych škodu vzela.
Mój život mně jest míl.
Věru, snad mu bude tiem píľ,
že urozumie snad mé milování;
však i žádný pohan nenie.
Já to chci na sčěstie vzpustiti
a poviem mu, kterak móž o mně býti.
Kto j vie, kterak se to vzvede.
Pověděvši to panna i sěde.
Pěcí a velikú teskností
byla odjata i túžebností.

Těž jest Tristram byl objat
a týmž svazkem milosti spat,
a myšléše po vše hodiny
po tej čistěj paní.
Jiného je srdce jeho
nemělo za práci čeho,
než je po ní vždy myslilo
a po ní ustavičně túžilo.

za jiného veze přeč — tj. veze ke králi
Markovi, kterého si má Izalda vzít
pokusiti — zkusit; a tudy — a tím
núze ukrátil — zbavil strasti
pravenie — vypravování
vzela — vzala
míl — milý
píl — snaha, péče (snad se bude
snažit a porozumí...)
na sčěstie vzpustiti — spolehnout se
na štěstí
vzvede — povede se
sěde — usedla
pěcí — starostí
odjata — beze smyslů
objat — pojat; spat — spatán
myšléše — myslil

= věru, snad se bude snažit (porozumět)

kterak móž o mně býti — jak to se mnou
asi je

Tak puol čtvrtá dne ležiechu,
že oba ani pichu ani jechu
a proti jich vóli právé
bezmále se jich ukráti zdravie.
To se sta pro lačnosť jedenie,
nemože jim pomoci chléb, víno ani jiné pitie.

Takž i musichu nedužiti
a veľmi v zlém bydle býti.
Když to Kurvenal vyzvědě,
k Brangeneně takto povědě:
— Pověz mi to, proč jsú vždy byli (Tr. + Iz.)
na svém srdci tak neveseli?

Tehdy vece Brangენena
přivolavši k sobě Kurvenala:
— Co máme činiti my hubení?

Dřieve než máme ztratiti pána a paní,
já bych radějši s nimi umřěla,
mohla-li bych, a to bych neproměnila.
Ty můžeš dobře věřiti tomu.

A tu se na to pitie rozpomenu.

Tamož do komory běžě
a toho pitie nikdež nenaleze.
Tu stojec učini veliké lkánie,
řkúc: — Auve, Tristrame, milý pane,
bolí mě velice nepokoj tvój;
vážílať bych za tě život svój,
neb ty a panna má
máta býti tak ztracena.

I vece velmi žalostivě
a poprosi Hospodina milostivě,
aby ten, kto jim toho podal pitie,
musil sám svój život ztratiti.

Opět vece Brangენena
Kurvenali, ta ctná panna:
— Já toto viem dobře,
kterak se má skonati jich hoře:
Tvój pán smrt vziati má
a též mi se o méj panně zdá,
že nebudú moci obžiti nikake
pro jich tesknosti všelikaké,
než ač by na se laskavi byli
a milovali se ze všie své síly.
Počě ta panna mluviti,
kterak by jim mohla to zjeviti,
i vece: — Já chci život svój
— toť pravi, paniče mój —
vážiti a svú čest všichnu,
dřieve než smrti ukrutnú
dala bych svéj milěj panně
a tvému pánu umřěnie.

peřiechu — peřeli
ani pichu ani jechu — ani nepili ani
nejedli ; bezmále — téměř
ukráti — ukrátilo
se sta — se stalo
nemože — nemohl
musichu nedužiti — museli churavět ; v zím by-
Kurvenal — jméno panoše dle — ve špatném
vyzvědě — dozvěděl se staru
k Brangენeně — Izaldině služce, která
s sebou tajně vezla kouzelný nápoj
povědě — pověděl
hubení — nešťastní
se rozpomenu — vzpomněla si
běžě — běžela
nenaleze — nenašla
učini lkánie — dala se do nářku
vážílať bych — dala bych všanc
máta — máte (duál)
poprosi — poprosila
obžiti — obživnout, uzdravit se
nikake — nikterak
než ač by — leda že by
počě — počala
pravi — pravím
vážiti — dát všanc